

А.М. Іванов

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ НПП «КІНБУРНЬСЬКА КОСА»)

В статті аналізується ефективність введення на території «Кінбурнської коси» туристичних троп, розраховуються показники окупності капіталовкладень, пропускної здатності, точки безбитковості і інші економічні показники.

В статье анализируется эффективность введения на территории «Кинбурнской косы» туристических троп, рассчитываются показатели капиталовложений, пропускная способность, точка окупаемости и другие экономические показатели.

In this article the effectiveness of establishing touristic routes on the territory of «Kinburn Kosa» is analyzed, the capital investments recoupment index, capacity, recoupment and other economical indexes are calculated.

Ключові слова: рекреаційно-туристична діяльність, туристичний маршрут, окупність, амортизаційний розрахунок, чистий прибуток, постійні, змінні витрати, точка безбитковості.

Постановка проблеми. Глибинна перебудова галузі туризму має своїм завданням прискорений розвиток цього надзвичайно важливого сектору економіки. Необхідно швидко вирішити питання повного забезпечення громадян України можливостями туристичного відпочинку, екскурсійних походів, якісного проживання і т. д. Для цього є всі необхідні умови: укріплюється економічний стан громадян, розвивається матеріальна база суб'єктів туристичної діяльності, вдосконалюються економічні відносини тощо. Але кожний суб'єкт підприємницької діяльності, так і суб'єкти рекреаційної діяльності намагаються забезпечити високу ефективність цього виду бізнесу у формі прибутку з метою вкладання його частини в подальший розвиток туристичної індустрії.

Останні роки дуже багато уваги привертає до себе унікальна територія на півдні України – Кінбурнська коса Чорного моря з точки зору використання її

природно – туристичного та антропогенного потенціалу в рекреаційних цілях. Останнім часом, думка громадськості та науковців щодо ефективності рекреаційно - туристичної діяльності на Кінбурні протилежно розділилася на два підходи: 1. Територія Кінбурна має бути 100% заповідною. 2. Землі мають бути розподілені на заповідні, рекреаційні та господарського призначення (виключно для потреб місцевих жителів). Нами підтримується думка щодо другого варіанту. Одним із засобів реалізації цього завдання є створення нових туристичних маршрутів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективності розміщення рекреаційних ресурсів присвячені наукові праці таких вітчизняних вчених: Гродзинського М.Д., Давиденка М.В., Динилишина Б.М., Добряка Д.С., Коваленка О.Ю., Третьяка А.М., Сохничка А.Я. і ін. Але єдиного підходу до цього питання на сьогоднішній час не визначено.

Невирішені частини загальної проблеми та мета статті. Метою статті є визначення основних економічних показників використання рекреаційних ресурсів в межах географічного об'єкту – Кінбурнської коси. Завданнями є з'ясування терміну окупності капіталовкладень в рекреаційну діяльність Кінбурнської коси, визначення точки беззбитковості.

Виклад основного матеріалу. Можливість практичної реалізації розрахунків щодо визначення ефективності використання рекреаційних ресурсів продемонстрована нами на прикладі нововведення – організації дев'яти туристичних маршрутів на Кінбурні, за допомогою яких відпочиваючі можуть використовувати частину часу для ознайомлення з такими цікавими об'єктами природи і культури як: 1. Покровське. 2. Римби. 3. Кінбурнська фортеця. 4. Пам'ятник Суворову. 5. Зелені кучугури. 6. Ковалівка. 7. Ковалівська сага; 8. Кефальні озера; 9. Грязьові озера; 10. Покровська сага; 11. Поселення доби пізньої бронзи; 12. Біла хатка; 13. Василівські плавні; 14. Озеро Василькове; 15. Василівка; 16, Античне поселення; 17. Василівські кучугури; 18. Волижин ліс; 19. Волижинська озерна система; 20. Бієнкові плавні; 21. Покровка та ін.

Відповідно до окреслених об'єктів природи і культури нами пропонується влаштування та обладнання туристичних маршрутів (табл. 1) на підставі відповід-

них угод із власниками (користувачами) землі та адміністрацією парку, не виходячи за рамки законів України «Про природно-заповідний фонд України» [1], «Про туризм» [2], «Про державний контроль за використанням і охороною земель» [3].

Таблиця 1

Характеристика туристичних трас

Назва траси	Протяжність, км	Вид траси	Тривалість, днів	Пункт відправлення	Привабливі об'єкти	Інженерне забезпечення траси	Період робіт
Великий Кінбурнський	64	велосипедний, кінний	6	с. Покровське с. Василівка с. Покровка	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21	пляжі, майданчики відпочинку, криниці, прокат велосипедів, конюшні, стежки	весна- осінь
Малий Кінбурнський	26,4	піший, велосипедний	2	с. Покровське с. Ковалівка	5, 6, 7, 8, 18, 19, 20, 1, 2	пляжі, майданчики відпочинку, конюшні, стежки	весна- осінь
Геродотова гілея	15,0	піший, кінний	1	с. Ковалівка через Чимлівку	7, 18, 21	майданчики відпочинку, конюшні, криниці	весна- осінь
Суворівський	8,5	піший велосипедний,	1	с. Покровське	2, 3, 4	майданчики відпочинку, конюшні,	весна- осінь

		кінний				стежки	
Узбереж но- морський	18,0	піший, кінний	1	Морський причал Ковалівка	5, 6, 7, 8	майданчики відпочинку, конюшні, криниці	весна- осінь
Ковалів ський	10,0		1	с. Ковалівка Покровка	6, 7, 8, 9, 10, 21	майданчики відпочинку	весна- осінь
Ягорлиць кий	21,0		1	с. Ковалівка	6, 8, 21, 12, 11	майданчики відпочинку, конюшні, криниці	весна- осінь
Озерний	11,5		1	с. Ковалівка Василівка	21, 11, 15	майданчики відпочинку, конюшні	весна- осінь
Бієнкові плавні	10,0		1	с. Покровське	1, 20, 19	майданчики відпочинку, конюшні	весна- осінь

При цьому, виходячи з Міждержавних стандартів "Туристсько-екскурсійне обслуговування. Проектування туристичних комплексів" (ГОСТ 28681.1-95), поняття "туристичний маршрут" являє собою попередньо визначений шлях туристичного походу (екскурсії, мандрівки), що передбачає певний порядок пересування туристів, а туристичний маршрут, який відповідним чином обладнаний, носить назву туристична траса.

У цьому зв'язку, з точки зору освітньо - виховних, пізнавальних інтересів щодо Кінбурнської коси екскурсантами і туристами, на основі стихійно сформованих «диким туризмом» стежок нами передбачено організацію дев'яти туристичних трас. В основу розрахунку кількості груп туристів (екскурсантів) на трасі враховується, що групи не повинні випереджати одна одну, а відстань між ними має бути достатньою для спокійного огляду об'єктів не менше однієї години,

Чисельність туристів (екскурсантів), виходячи з психологічного фактора, у групі повинна складати не більше 5-20 осіб. У результаті цього можливість практичної реалізації ідеї організації туристичних маршрутів передбачає формування такої кількості груп із 15 осіб: Траса 1 - 6 груп; траса 2 - 3 групи; траса 3 - 3 групи; маршрут 4 - 2 групи; траса 4 - 2 групи; траса 5 - 3 групи; траса 6 - 2 групи; траса 7 - 3 групи; траса 8 - 2 групи; траса 9 - 2 групи.

Неважко підрахувати, що протягом дня кількість туристів (екскурсантів) на трасах складатиме 390 осіб — (26 груп x 15 осіб).

Передусім відзначимо, що туристичні маршрути будуть обладнані майданчиками короткотермінового відпочинку, оснащені лавами для сидіння, навісами, туалетами та сміттєзбірниками, кількість яких і визначатиме обсяги капіталовкладень та терміни окупності маршруту.

У контексті сказаного відзначимо, що загальна сума капіталовкладень на кожний із маршрутів визначається за формулою:

$$K = \sum_{i=1}^n K_i \quad (1),$$

де K_i - капіталовкладення за i -тим видом оснащення; i - вид оснащення; n - кількість видів оснащення.

Капіталовкладення за i -тим видом оснащення визначається за формулою:

$$K_i = k_i \Pi_i \quad (2),$$

де k_i - кількість одиниць певного виду оснащення кожного із маршрутів;

Π_i - ціна певного виду оснащення.

Для визначення термінів окупності важливо врахувати умовно постійні витрати, які визначаються за формулою:

$$B_{\text{пост.}} = \sum_{i=1}^n B_i \quad (3),$$

B_i - сума за i -тим видом постійних витрат;

i - вид витрат;

n - кількість видів витрат.

При цьому зазначимо, що до умовно постійних витрат відносяться: амортизація ($V_{\text{аморт.}}$), витрати на заробітну плату відповідальному за маршрут ($V_{\text{з.п.}}$), витрати на щорічний ремонт, оснащення маршруту ($V_{\text{рем.}}$), витрати на щорічне погодження відкриття маршруту ($V_{\text{сез.}}$); витрати на сплату податків із підприємницької діяльності у розрізі кожного із маршрутів.

Розрахунок амортизаційних відрахувань проводиться за відомою формулою:

$$V_{\text{аморт.}} = \sum_{i=1}^n \frac{K_i}{T_i} \quad (4),$$

де K_i - капіталовкладення за i -тим видом оснащення;

T_i - термін експлуатації i -того виду оснащення; i - тип оснащення; n - кількість видів оснащення.

Сума витрат на заробітну плату відповідальному за маршрут визначається шляхом добутку місячного окладу на кількість місяців роботи на маршруті.

Невід'ємною складовою для визначення терміну окупності витрат є так звані умовно-змінні витрати ($V_{\text{змін.}}$) на кожному з груп туристів (екскурсантів), які визначаються як сума оплати гідові за послуги та витрати на витратні матеріали для однієї групи туристів (екскурсантів), податок на додану вартість та ін.

Відзначимо, що у структурі окупності витрат беруть участь такі показники, як доходи, які можна визначити за формулою:

$$D = C_k \times K_{\text{чол.}} \quad (5),$$

де C_k - ціна квитка за відвідування маршруту;

$K_{\text{чол.}}$ - кількість людей у групі, що відвідують маршрут.

Точка беззбитковості, яка відображає такий стан суб'єкта підприємницької діяльності, при якому відсутній прибуток, але й відсутні збитки, визначається за формулою:

$$ТБ = \frac{V_{\text{пост.}}}{D - V_{\text{змін.}}} \quad (6),$$

де $V_{\text{пост.}}$ - сума постійних витрат за рік;

$V_{\text{змін.}}$ - сума змінних витрат у розрахунку на одну туристичну групу;

Д - дохід маршруту від однієї туристичної (екскурсійної) групи.

Одним із індикаторів перевірки ступеня доцільності займатися підприємницькою діяльністю є термін окупності капіталовкладень, який розраховується за формулою:

$$T_{ок} = \frac{K}{\Pi_{ч}} \quad (7),$$

де К - сума капіталовкладень за всіма видами оснащення;

$\Pi_{ч}$ - чистий прибуток за рік.

Чистий прибуток за рік можна визначити за формулою:

$$\Pi_{ч} = (D - V_{змін}) \times K_{гр/рік} - V_{пост} \quad (8),$$

де $V_{пост}$ - сума постійних витрат за рік;

$V_{змін}$ - сума змінних витрат у розрахунку на одну туристичну групу;

Д - дохід маршруту від однієї туристичної (екскурсійної) групи;

$K_{гр/рік}$ - кількість груп, що пройдуть по маршруту за рік.

Маючи схему проведення розрахунків щодо точки беззбитковості та термінів окупності капіталовкладень, нами, насамперед, визначено обсяги капіталовкладень на обслуговування туристичних маршрутів (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок капіталовкладень у впровадження туристичних маршрутів

Найменування	Туристичні маршрути								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Лавка	12	16	8	10	4	4	10	6	2
Навіс	6	8	4	5	2	2	5	3	1
Туалет	6	8	4	5	2	2	5	3	1
Смітге збірник	8	11	10	6	5	5	8	7	2

Ціна, грн.	Сума вкладень по видах за варіантами маршрутів, грн.								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Лавка - 200	2400	3200	1600	2000	800	800	2000	1200	400
Навіс – 1000	6000	8000	4000	5000	2000	2000	5000	3000	1000
Туалет – 500	3000	4000	2000	2500	1000	1000	2500	1500	500
Сміттє збірник – 500	540	660	600	360	300	300	480	420	120
Всього	11940	15860	8200	9860	4100	4100	9980	6100	2020

Із наведених розрахунків видно, що найбільші капіталовкладення приходяться на перший і другий маршрути, довжина яких складає, відповідно, 64 та 26,4 км.

Для розрахунку постійних витрат нами проведені розрахунки амортизації оснащення у розрізі маршрутів (табл. 3), виплати заробітної плати відповідальним за маршрути, розрахунки витрат на ремонт оснащення та щорічне погодження відкриття маршруту з контролюючими службами і власне податки.

Таблиця 3

Розрахунок амортизації

Найменування	Амортизація за видами маршрутів, грн./рік									Термін експлуатації, років
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Лавка	300	400	200	250	100	100	250	150	50	8
Навіс	600	800	400	500	200	200	500	300	100	10
Туалет	300	400	200	250	100	100	250	150	50	10
Сміттє збірник	270	330	300	180	150	150	240	210	60	2
Всього	1470	1930	1100	1180	550	550	1240	810	260	

Зведений розрахунок постійних витрат наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Розрахунок постійних витрат

Найменування	Сума витрат по видах за варіантами маршрутів, грн./ рік								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Амортизація	1470	1930	1100	1180	550	550	1240	810	260
З/плата	3200	2400	1200	800	2400	800	1200	2000	1000
Щорічний ремонт	250	327	182	206	96	96	212	138	52
Погодження	135	178	98	110	50	50	114	73	25
Податки	190	190	190	190	190	190	190	190	190
Всього	5245	5025	2770	2486	3286	1686	2950	3211	1527

При цьому відзначимо, що річна заробітна платня відповідальному за маршрут визначалася з розрахунку функціонування туристичного сезону впродовж 4 місяців (червень - вересень).

Розрахунок змінних витрат наведено у табл. 5.

Таблиця 5

Розрахунок змінних витрат

Найменування	Сума витрат по видах за варіантами маршрутів, грн./ од.								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
З/плата	60	30	30	20	30	20	30	20	20
Витратні матеріали	2,48	0,99	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
ПДВ	38	30	25	25	30	25	25	28	25
Всього	100	61	56	46	60	46	56	48	46

Для визначення змінних доходів нами проведено розрахунки, які представлені в табл. 6.

Таблиця 6

Розрахунок змінних доходів

Найменування	Сума витрат по видах за варіантами маршрутів, грн./ од.								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ціна квитка	15	12	10	10	12	10	10	11	10
Кількість осіб у групі	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Дохід грн./од.	225	180	150	150	180	150	150	165	150

Треба відзначити, що наведені розрахунки слугують основою для розрахунку точки беззбитковості для згаданих маршрутів.

Таблиця 7

Розрахунок точки беззбитковості

Найменування	Варіанти маршрутів								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Постійні витрати, грн./рік	5245	5025	2770	2486	3286	1686	2950	3211	1527
Змінні витрати, грн./рік	100	61	56	46	60	46	56	48	46
Змінні доходи, грн./рік	225	180	150	150	180	150	150	165	150
Точка беззбитковості, груп/осіб	42	42	29	24	27	16	33	27	16
Точка беззбитковості,	630	630	435	360	405	240	495	405	240

осіб/рік									
----------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Порівнюючи цифрові значення, наведені в табл. 8, неважко зауважити, що потенційна можливість усіх маршрутів є в середньому на порядок вищою від їх точки беззбитковості.

Таблиця 8

Пропускна здатність маршрутів

Найменування	Варіанти маршрутів								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Пропускна здатність маршруту, груп/день	6	3	3	2	3	2	3	2	2
Пропускна здатність маршруту, груп /рік	486	234	234	156	234	156	234	156	156

Чистий прибуток відповідно до пропускної здатності туристичних маршрутів, який розраховано за формулою 8, та термін окупності капіталовкладень, що розраховано за формулою 7, представлено в табл. 9.

Таблиця 9

Термін окупності капіталовкладень

Найменування	Варіанти маршрутів								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кап. вкладення, грн.	11940	15860	8200	9860	4100	4100	9980	6120	2020
Чистий прибуток, грн.	53225	22821	19226	13733	24794	14538	19046	15041	14697

Термін окупності кап. вкладень, років	0,22	0,7	0,4	0,7	0,17	0,3	0,5	0,4	0,11
Термін окупності кап. вкладень, місяців	26	8,4	4,8	8,4	2,0	3,6	6,0	4,8	1,7

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, наведені нами розрахунки економічної рекреаційної діяльності щодо введення на території Кінбурнської коси дев'яти нових рекреаційних маршрутів свідчать про високий ступінь їх окупності. Майже всі розраховані показники є ефективними, що підтверджує можливість практичної реалізації запропонованої нами рекреаційної діяльності.

В міру зростання соціально-економічного і культурного розвитку України ця галузь діяльності отримає найвищий ступінь пріоритетності, принаймні така тенденція прослідковується у всьому світі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року № 2457-ХІІ // Збірник законодавчих актів та нормативних документів України стосовно АПК. – К., 2000. – С. 148-174.
2. Закон України «Про туризм»: 100 запитань і відповідей // Український туристичний вісник: інформаційно-аналітичний журнал. – К., 2004. – С.27.
3. Закон України «Про державний контроль за використанням і охороною земель» від 19 червня 2003 року № 963-VI. – [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>